

RIBEIRA SACRA

por Elvira Cienfuegos

Anque nun principio o nome de «Rivoira Sacrata» designou as posesións do Mosteiro de Montederramo, no decurso da propia Idade Media foi incluíndo outros territorios. Hoxe pódese dicir que abrangue as ribeiras do Sil e do Miño, terras tan inzadas de mosteiros que posiblemente non exista en todo o occidente unha concentración tan importante deles. Definida por dous eixos perpendiculares, os que determinan o Miño e o Sil, a Ribeira Sacra é un impresionante e ricaz espacio que atinxe a terras e comarcas ben distintas, desde a Terra de Chantada á de Trives, pasando pola Ribeira propiamente dita, o Val de Lemos ou o de Quiroga, a Terra de Brollón ou a da Peroxa.

O itinerario que se describe -realizado a iniciativa de Adegas-Mancomún en Marzo do 93- discorre sobre todo pola marxe esquerda do cañón do Sil: terras bravas, singulares en clima e en flora, onde a auga é protagonista -o Sil encáixase máis de 500 metros e os afluentes saltan en cantareiras férvedas- e as formas sorprenden en cada recuncho. Aquí e acolá, neste escenario de emigración masiva, as pegadas das xentes nos restos arqueolóxicos, nos socalcos, nas vivendas, nos mosteiros, nas ermidas,... Unha natureza excepcional cabo dunha das mostras do patrimonio monumental máis importantes de Europa. E as agresións e as ameazas á harmonía: velaí as numerosas represas, un dos máis significativos factores de impacto.

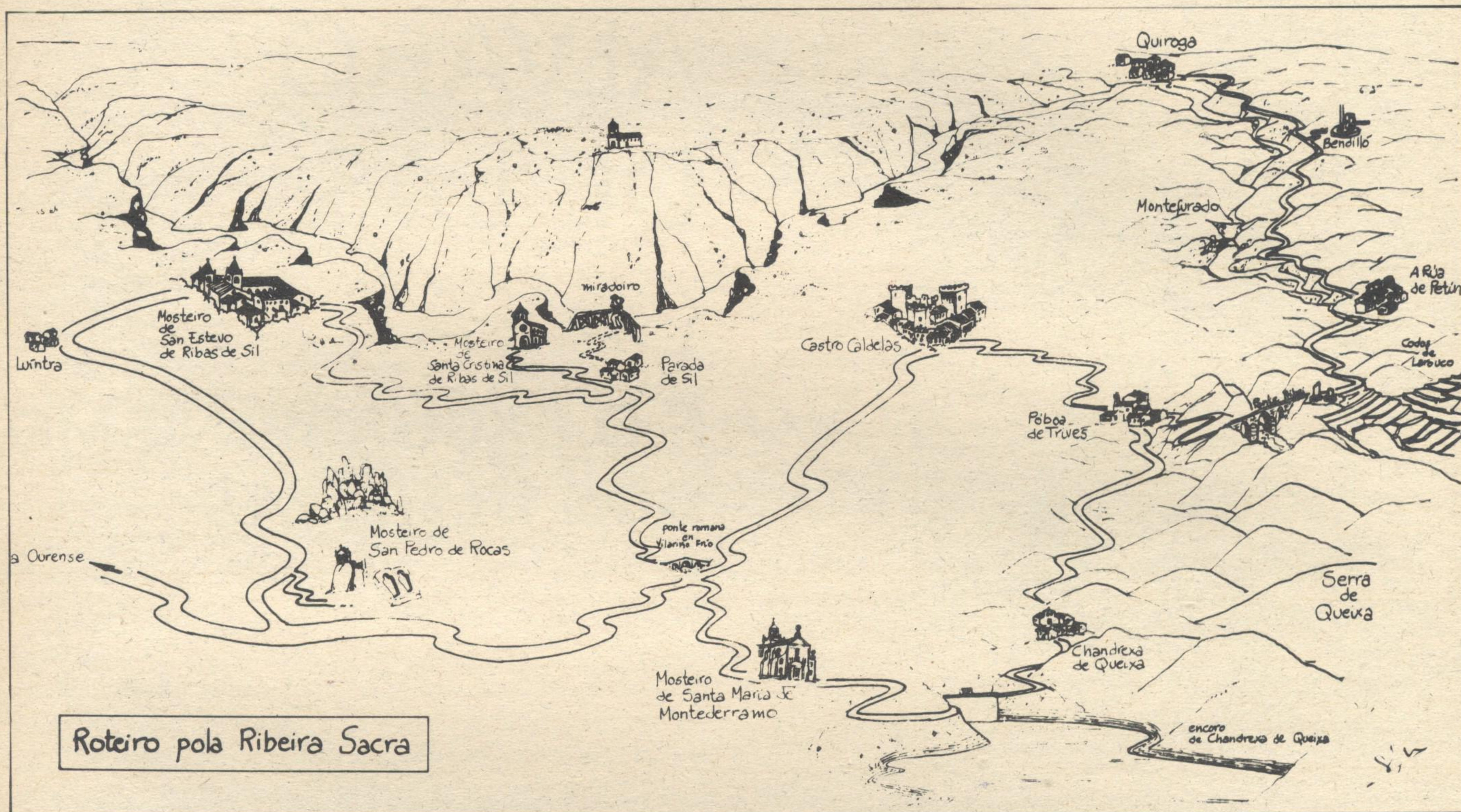
O roteiro

Logo de enxergar a estrada que de Esgos leva a **San Pedro de Rocas** a paisaxe tórnase misteriosa e abrupta por mor dos resaltes graníticos que a xeito de castelos derruídos definen o entorno. Perfectamente integrado neste medio áchase o **Mosteiro**, un dos monumentos cristiáns máis antigos de Galicia. Parcialmente escavado nas penas, conserva, dentro e fóra dos seus muros, numerosos sartegos antropomórficos, probablemente do antigo cenobio.

Desde Luíntra, terra de afiadores, éntrase no val do Sil. **San Estevo de Ribas de Sil** é o mosteiro de máis sona da Ribeira

Sacra. No século XII comezouse a construír a igrexa e máis un dos claustros, a fachada é do século XVIII: distintos estilos, encadeados a traveso dos seus tres claustros, configuran un conxunto singular, declarado «monumento nacional» en 1923 e recentemente sometido a unha controvertida restauración. Conserva na súa parte posterior parte da antiga panadería: foi o lugar que ocupamos para o xantar, arrodeado de carballos e castiñeiros demoucados.

A estrada a Parada segue de preto o curso do río; augas fondas que camiñan mainamente cara o encoro de San Estevo: en Loureiros está o poboado da hiroeléctrica. Por Vilouxe hai un bo punto para disfrutar do cañón e perderse nas lonxanías:

Monforte polo Norte, o Caurel polo Leste; ó ponente a Serra do Faro, ó Sur a Serra de Queixa. Desde Parada, unha pequena camiñata leva a un miradoiro á beira mesma do Sil: carqueixas e queiroas en flor dan un especial colorido. Enfronte, profusión de sucros labrados pola auga nas paredes do cañon, agora ocupados por vexetación mediterránea; no alto, unha ermida, e máis aló, polo Leste, a terra do viño de Amardi.

Anque con certa dificultade, un autobús pode percorrer os catro km que, nun pronunciado descenso, separan Parada do **Mosteiro de Santa Cristina de Ribas de Sil**, o cal, pesie a non amosar a grandiosidade do de San Estevo, conta con interesantes elementos artísticos e un emplazamento que merece percorrerse a modo: ós castiñeiros que arrodean o mosteiro, ocupando en parte antigos socalcos, sucede unha mesta e variada flora.

Cara a Teixeira tamén dominan os soutos, pero outro acceso a Castro Caldelas, máis apto para cando a noite empeza a caer, é por Vilariño Frío, onde se facían os zocos máis apreciados da Terra de Caldelas. Conserva unha ponte romana de tres arcos sobre unha das ramas do río Mao.

Castro Caldelas é unha pequena vila co seu castelo medieval arrodeado de casas de pedra e madeira. Desde ela, outra vez pola N-120, atravesamos o encoro de Leboreiro camiño de Montederramo, lugar de elección para durmir: conta cun albergue de máis de corenta prazas, novo.

Segunda xornada

O **Mosteiro de Santa María de Montederramo** é o eixo da historia do concello. Foi fundado en 1124 e abandonado

despois da desamortización. Hoxe, a igrexa é a da parroquia, unha parte das dependencias está en mans de particulares e outra foi rehabilitada para centro escolar.

De Montederramo a Chandrexa de Queixa atrávesanse terras montesías practicamente deshabitadas. Desde os últimos quilómetros avístase o encoro, que hai que atravesar para chegar a Chandrexa e desde ela acceder a Póboa de Trives, logo de confluír coa estrada que vai a Cabeza de Manzaneda, un dos puntos máis coñecidos da serra de Queixa.

Entre Trives e A Rúa, os **Codos de Larouco**, os socalcos parcialmente abandonados, conforman unha paisaxe, singular e impresionante, inesquecible. Con eles de fondo, a estrada atravesa a romana ponte do Bibeí, a carón da cal foron colocados os miliarios atopados nas proximidades. A flora vai adquirindo claros signos de mediterraneidade: aciñeiras, sobreiras, érbedo, oliveiras, esteva,...: non hai que esquecer que a Ribeira Sacra está no límite de dúas rexións florísticas, a eurosiberiana (provincia atlántica) e a mediterránea.

Pasada A Rúa de Petín, desde a mesma estrada pode verse o túnel de Montefurado, curiosa obra de enxeñería realizada polos romanos para facilitar a recolleita do ouro das augas do Sil. Antes de Quiroga unha desviación a dereita leva a Bendillo, onde aínda se conserva un muíño de aceite que fala da importancia deste na zona, antes da construción dos encoros.

E de Quiroga a Monforte, para deixar a Ribeira Sacra logo de atravesar o Miño por terras de Chantada. ■

Agradecemos a Augusto Pérez Alberti a axuda prestada para o deseño deste itinerario.